

פֿון רעדאָקציע

לעצטנס האָט די דב"ר-רעדאָקציע באַקומען אַ בריוו מיט באַמערקונגען פֿון אונדזערן אַ גוטן-פֿריינד. אַט וואָס ער שרייבט:

איך בין נאָר וואָס געוואָרן אַ חתן, און די זיכערקייטן פֿון די געזעלשאַפֿטלעכע ראָלעס פֿון מאַן און פֿרוי זיינען זיך סותר מיט די ספֿקות פֿון טאָג טעגלעכן לעבן, און מיט די כמאַרעס וואָס ווייזן זיך אויף יעדן בלויען הימל. אפֿשר איז דאָס איבעראַנאַליז און אפֿשר איז דאָס זעלבסט-רחמנות, נאָר די נאַיווקייט איז אַ מאָל אַ שפּיגל וואָס ווייזט אַרויס דאָס וואָס די מער איינגעלעבטע און איינגעפֿונדעוועטע זעען נישט. אַט זע איך אין אַ וויזיע ווי איך זע אַליין אויס אין צוואַנציק יאָר אַרום, און איך האָב מורא טאַמער גיי איך אַרויסווייזן די פֿעלערן וואָס איך האָב זיי אַליין נישט באַמערקט. מע זאָגט אַז אַ מענטש גייט אַדורך עטלעכע סטאַדיעס אין לעבן. די לויים האָבן דאָך געדינט אַ סך פֿאַרשיידענע פֿונקציעס אין בית-המקדש — צו פֿינף און צוואַנציק יאָר האָבן זיי געטאַן איין אַרבעט, צו דרייסיק יאָר אַ צווייטע, און צו פֿינף און דרייסיק יאָר ווידער אַ דריטע. נאָר וואָס איז געווען, טאַמער דער פֿינף און צוואַנציק-יאָריקער לוי האָט זיך פֿאַרוואַנדלט אין עמעצן וואָס איז געווען גאָר אומפּאַסיק, אפֿילו אומקאַמפּעטענט, צו זיינע דרייסיק יאָר; צי האָט דער כהן-גדול געהאַלטן אַן אויג אויף דעם, צי זיינען זיינע פֿעלערן פֿאַרשוונדן געגאַנגען אין דער מחנה לויים? מע האָט געטאַן אַ שאַדן די קדושה וואָס אין בית-המקדש?

דאָס זעלבע פֿרעגט זיך היינט אין די וואַכן פֿאַרן מאַן-און-ווייב-לעבן. די יונגע פֿעלערן האָבן אפֿשר געטויגט ווען מע איז "אַליינעניו", ווייל זיי דאַרף פֿאַרדייען נאָר דער יחיד, און אין כלל ווערן זיי סיי ווי פֿאַרפֿלייצט פֿון די פֿעלערן און די פֿאַרשיידנקייטן פֿון יעדן איינעם. דערפֿאַר האָבן חז"ל גוזר געווען די ברכה "כחם הרזים" אויפֿן זען אַן עולם פֿון אַ געוויסער גרייס — נאָר אין אַ גרויסן עולם זיינען די יחידישע איינגשאַפֿטן צעלאָזן, און די מעלות פֿון פֿאַלק נעמען דעם אויבן-אַן.

ווען מ'איז שוין גרויס זיינען די פֿעלערן אַן אייגענע אַחריות. מיט "גרויס" מיינ איך נישט "נאָך דער בר-מצווה", נאָר גיכער "נאָך דער חתונה", אָדער נאָך וואָסער נישט איז צונויפֿפֿאַרונג וואָס בייט דעם רשות פֿון יחיד אויף רבים. אין רבים, אין דער עפֿנטלעכקייט, ווי מע ווייסט, איז אַלץ אַנדערש. אַ משל קען מען נעמען ביי דער געשיכטע פֿון מדינות-ישראל. ווען די יידישע קהילות, אפֿילו די גרעסטע, זיינען פֿאַרפֿלייצט געוואָרן אָדער פֿאַרחורבֿהט געוואָרן פֿון די אומות-העולם איז נישט אַ געווען מיט וואָס אַרויסצווייזן די עכט יידישע חסרונות. היינט האָט מען שוין אַ מדינה, מע קען זי אפֿילו אַנרופֿן אַ כלה, אַ זיווג צום פֿאַלק ישראל. אלא וואָס — אזוי אַרום ווייזט עס אַרויס דאָס פֿאַלק זיין אומפּערפֿעקטקייט, זיין כפּל-הגויימדיקייט.

ווען מ'איז איינער אַליין קען מען האָבן אַ ציינישן כמו קאַצקערדיקן קוק אויף דער וועלט, ווייל ס'איז גרינגער אזוי צו קוקן פֿון אויבן אַראָפּ. ווי דער דובנער מגיד האָט געמוסרט דעם ווילנער גאון — אַז מע לערנט ימם ולילה אין התבודדות האָט מען נישט וועמען צו באַליידיקן אָדער זיך צו קריגן. אַליין איז די נשמה ריין, און מיט — פּאַסט די נשמה ניט.

און דער תירוץ איז וואָס? ווי אזוי געפֿינט מען אַ תיקון אויף אַזאַ פּראָבלעם? גאַרנישט. דאָס איז דאָך דער ציל פֿון לעבן — צו (פרוויז) בילאַנצירן די קעגנזייטיקע, אפֿשר זיך-סותרדיקע באַדערפֿענישן פֿון יחיד און כלל, פֿון רב ישראל און כלל ישראל, און, אין ענלעכן אַנאַליז, פֿון חתן און כלה. דערפֿאַר איז די חופּה אַן אַפֿענע. דער עולם קוקט מיט ליכטיקע אויגן, און דאָס פֿאַרל קוקט זיך איבער איינס אויפֿן צווייטן. און די שכינה קוקט פֿון דער ווייטנס, און ווונדערט זיך וואָס אין אַזאַ שיינער וועלט איז דער ייִד נאָך אַלץ אין גלות.